

UN PEDAGOG DE ȘCOALĂ NOUĂ

D. Mariu Chicoș Rostogan, distinsul nostru pedagog absolut, și-a început cariera printr-o memorabilă conferință didactică.

Vom da aci mai la vale conferința în rezumat, apoi câteva note, luate după natură, despre activitatea în *praxă* a eminentului pedagog.

Trebuie prealabil să spunem că d-sa, totdeauna înainte de *e* și *i*, pronunță pe:

n ca *gn* franțuzesc,
t ca *k*,
d ca *gh*,
g ca *j*,
c ca *ș*.

Aceasta pentru ușurarea citirii citatelor din vorbirea d-sale, pe cari voim să le transcriem pe cât se poate cu pronunțarea lor originală. Cititorul va suplini părțile din cale afară originale, pe cari ne-a fost prea greu să le transcriem exact, ca de ex. *gn* și *ğ*.

1. Conferință

„Onorat aughitoriu,

Vom căuta să ne roskim astăzi ghespre metoda ghe a prăda grămakica în jenăre și apoi numai doară ghespre metoda intuikivă și ghespre răspunsurile neapărake, neășitake ghe lojica lucrului, amăsurat inkelijinții școlerului!”

Așa începe d. conferențiar. Cui nu a asistat la conferința aceasta trebuie să-i spunem că pedagogul pune întrebările și presupune și răspunsurile. Așa că urmarea, deși s-ar părea o conversație între pedagog și școlar, este însuși corpul conferinței. Iată rezumatul acestei superioare opere didactice.

Urmează conferențiarul:

Pedagogul: No! ce-i grămakica?

Școlerul: Grămakica iaste...

Pedagogul: No că-z ce iaște? Că-z doar nu iaște vun lucru mare.

Școlerul numai apoi se răculeje și răspunghe: Grămakica iaște o știință ghespre cum lucră limba și lejile mai apoi la cari se supune aceea lucrare, ghin toake punturile ghe veghere.

Pedagogul: Bravo, mă! prostovane! (Îi zic așe doară nu spre admonițiune, ci spre înghemn și încurajare). No, acuma, spune-ne tu numai cum se împart substankivele? Școlerul, la întrebarea aceea sta a mea doară, musai să răspunză, nețăsare, amăsurat priceperii și rățiunii sale:

Școlerul: În substankive care se văd și substankive cari nu se văd – reșpeckive concreke și abstracke!

Pedagogul: Apoi merem mai gheparte pe ogorul pedagogic și punem cheskiunea doar:

Ați auzit voi, copii, ghespre jăn? Ce iaște jănul?

Școlerul răspunghe: Jănul e cumu-i lucru: masculin, feminin și ekerojen au neutru, reșpeckive ghe bărbat, ghe femeie și ghe ce nu-i nici bărbat, nici femeie.

Pedagogul: Exemple doară...

Școlerul apoi musai se exprime astfel:

Calul îi substankiv masculin; iel se schimbă în iapă, ș-apoi ghevine feminin.

Pedagogul: No! dar neutru?

Școlerul (inoțent cumu-i, el nu poake da exemplul aghecvat; eu, pedagogul, atunci-s gata să-i dau ilustrățiunea keoriei)...

Pedagogul: Neutru! Neutru mai apoi, dacă-i calul masculin și iapa feminină, neutru-i catârul, carele nu-i nici cal, nici iapă, nici măgar, nici cal: e catâr, aghică corșitură, ghe îmbele jenuri, și mai gheparke pentru aceea se konzultă zoologhia, care-i o altă știință naturale, și doară *naturalia non sunt turpia*!¹...

După aceea doară, școlerul musai să fie, în rățiunea să puerilă, eghificat pe gheplin ghe jănurile tutor substankivelor.

Vine numai dup-aceea cheskiunea makemakică... Spune-ne tu doară, Bârsăscule! (zic eu școlerului) ce înțăleji tu prin curbă, o linie curbă?

Școlerul: Care nu-i ghireaptă...

Pedagogul (zâmbind cu bunătate): No! care nu-i ghireaptă, bine! da' cumu-i, dacă nu-i ghireaptă?

Școlerul mai apoi vine la aceea înduplecare a rățiunii că musai va să răspundă minken:

¹ „Cele firești nu sunt rușinoase” (adagiu latin).

E o linie oablă, oablă, care mere și mere și mere și iarăși se-n-toarnă ghe unghe o purces.

Pedagogul (jucându-și serios rolul): Bine! răspuns limpeghe! chiar¹! reșpeckive esact... No acuma, spune-ne cine au invântat numerele?

Școlerul acuma, după memorare numai, căci memoria e, cum zice Tubinghen, pur animală, răspunghie ca animalul: numerele pare, reșpeckive cele cu soțiu, le-au invântat Pitagora, iar mai apoi cele impare, reșpeckive cele fără soțiu, le-au invântat Eratoskenes!

Bravo!

Cum veghe, onoratul aughitoriu, toake răspunsurile școlerului după metoada intuikivă moghearnă sunt nețesitake prin lojika lui, proprie vorbind născândă, dar completaminke formată printr-o edu-cățiune aghecvată cercustanțelor, probăluice ca gherivând ghin natura noastră, carea lucră pe cum e mânăta mai gheparke.

Într-o viitoare conferență, vom cuvânta apoi ghespre această natură iarăși în aplicațiunile sale în raport cu pedagogia, cu beserica și cu ișcoala!

(*Aplauze. A doua zi, pedagogul nostru este numit în slujbă profesor „ghe pedagogie în jenăre și ghe limba makernă în șpețial”. Să-l vedem la lucru.*)

2. O inspecțiune

Profesorul: Că-z onorat domnul insșpectore va binevoi doară un momânt să asculke aplicațiunea metoaghii intuikive.

Inspectorul se așează, scoate carnetul și condeiul și ascultă.

Profesorul: Mă! prostovane! tu ăla ghe colo... Spune-ne tu doară: ce iaște ființă și ce iaște lucru, mă?

Elevul: Lucrul, dom'le, este care nu mișcă, și ființă pentru că mișcă!

Profesorul: No! dar ornicul meu... prostule! Ființă-i ori lucru?

Elevul: E lucru, dom'le!

Profesorul: Că-z doar mișcă, mă! Auzi-! (*bagă ceasul în urechea elevului*).

Elevul (ferindu-se): Da, dar dacă nu-l întoarcm, nu mișcă.

Profesorul (satisfăcut): Bravo! (*cătră domnul insșpector:*) Ș-apoi doar ăsta-i ghintre cei meghiocri... Bine! (*Elevul trece la loc.*) Tu, mă! ălălant ghe lângă el... Căke picioare are boul, mă?

¹ Chiar – clar.

Elevul: Patru, dom'le!

Profesorul (vesel): Ei, pe dracu! că-z doar n-o să aibă șapke!...
Și ce e boul cu patru picioare? lucru ori ființă? Ha?

Elevul: Ființă, dom'le!

Profesorul: Dar masa ființă-i?

Elevul: E lucru, dom'le!

Profesorul: No! că-z n-are și ea patru?

Elevul: Da, dar nu se mișcă, dom'le!

Profesorul (și mai vesel): Ei! pe dracu! să se miște... poake doar că cu șirikismus!

Inspectorul (tușește tare și caută să schimbe vorba): Mă rog, cum îl cheamă pe elevul acesta?

Profesorul: Anibal Ioanescu.

Inspectorul: Răspunde bine.

Profesorul (cu siguranță): Că-z ăsta-i ghintre cei bunișori!...
No! la geografie acuma... Mă! tu ghe colo... Spune-ne tu doară toake ștakele Europei.

Elevul: Franța, dom'le.

Profesorul: Franția, bine!

Elevul: Anglia, dom'le.

Profesorul: Iaște!

Elevul: Germania, dom'le.

Profesorul: Ghermania.

Elevul (se pornește repede. – Profesorul dă din cap afirmativ la fiecare nume de stat, cu satisfacție și cu mândrie): Elveția, Rusia, Suedia, Italia, Belgia, Olanda, Turcia, Bulgaria, România, Serbia, Muntenegru și Grecia... dom'le!

Profesorul (incrunându-se): Și apoi mai care, mă?

Elevul: Atâtea, dom'le!

Profesorul (incepând să scrâșnească): Dar Spania, mă?

Elevul (intimidat): Și... Spania, dom'le!

Profesorul (mai aspru): Dar Spania, unghe-i Spania?

Elevul: ...?!

Profesorul (magistral): Spania-i lângă Portocalia, mă boule, și vițăversa!

Elevul (aiurit): Și... Spania și Portocalia, dom'le!

Profesorul (din ce în ce mai sus): Și mai care?

Elevul (pierdut): Vițăvercea, dom'le!

Profesorul (indignat): Nu Vițăvercea, mă! Dănimarca, mă! Dania, mă! (*Șoptind amenințător printre dinți:*) Dania tătână-tău! (*Energic:*) Merji la loc, boule!

Elevul pleacă obidit la loc.

Inspectorul (conciliant): Ei, oricum, tot a știut destul de bine.

Profesorul (încă fierbând de ciudă): Pe dracu! știut! Traiane Ghiorghiescule! Vină tu... Spune-ne tu doară, s-audă și onorat domnul inspector: dacă sunt în lume apoi căke le veghem doară, cine le-au făcut pe toate?

Elevul (sigur): Natura, dom'le!

Profesorul (zâmbind cu bunătate filozofică): Ei, pe dracu! Natura!... Dar pe Natura aia cine au făcut-o, mă prostovane?

Elevul: Dumnezeu, dom'le!

Profesorul: Dar vezi bine că Dumnezeu, că-z doar nu tată-tău și mumă-tă!... No! acuma... Noi, românii, musai doară să șkim pe cum că: ghe unghe ne tragem noi?... Ghe unghe?... Spune!

Elevul (energic): De la Traian, dom'le!

Profesorul (făcând cu ochiul inspectorului, care stă în admirație): Și cine era Trăian?

Elevul: El era un om bun!

Profesorul (emoționat): Bun, drăguțul ghe el! Zic zău lui Dumnezeu, bun!... Și cu cine s-au bătut el?

Elevul (brav): Cu turcii!

Profesorul (râzând cu mult chef): Pe dracu! Că-z unghe erau turcii până atunci în Europa... Mai târziu doară apoi s-or ghes-coperit turcii... (Puternic:) Cu dacii, mă!

Elevul (mai brav): Cu draci!

Profesorul: Că zău lui Dumnezeu că cu draci s-o bătut!... Dar mai apoi, Ștefan cel Mare și Michaiu Bravul cine au fost?

Elevul (mândru): Ei erau oameni buni.

Profesorul (aprobând cu tărie): Buni, mă!... Și s-au bătut...

Elevul (cu multă mândrie națională): Cu draci!

Profesorul (entuziast): Cu draci! zic zău lui Dumnezeu!... Merji la loc!... Bravo, prostovane! (Către inspector, care e transportat:) Că-z ăsta doară iaște un școler emininke!

Inspectorul: Are și mult talent!

Profesorul (cu siguranță): Ei! pe dracu, talent!... Că-z talent nu-i doar ghe vreo samă! ăsta-i lucru anticvat... Cu metoaghele mogherne doară, totul zace numai în aplicațiune!... No! la muzică acuma... Spune-ne, Popăscule: ce-i muzica?

Elevul: Muzica este care cântă, dom'le.

Profesorul (nemulțumit): Nu așa, loază! Nu cuvânta doară ca râtanii... vorbește ca școlerii. Dă-ne tu numaighecât ghefiniția chiară și agkecvată!

Elevul: Muzica este...

Profesorul: Ce?

Elevul: Este când...

Profesorul (foarte nemulțumit și repetând definiția): Muzica iaște aceea care ne găghilă urechile într-un mod plăcut... (*pântru dinți, aparte, școlarului:*) Ia sama doară să nu ți le găghil eu ție într-un mod neplăcut! (*Se aude clopotul de ieșire.*)

Inspectorul (se ridică; copiii fac și ei ca inspectorul): Domnule profesore, sunt foarte mulțumit. Metoda dumitale e admirabilă...

Profesorul (tăindu-i vorba cu mândrie): Că-z asta doară e me-toada lui Peștaloțiu¹!

Inspectorul (urmând): ...și zelul dumitale vrednic de laudă... (*Către elevi:*) Voi, băieți, căutați a profita de știința bunului vostru profesore și nu uitați că de la voi așteaptă mult patria, România, pentru viitor!

Profesorul (conducând cu multe reverențe pe inspector și încântat de rezultat): Că-z eu ce le tot spun boilor, onorat domnule inspector?... Apoi dacă-s porci și n-au ghestulă aplicațiune!

3. Ajunul examenelor

Profesorul: No! mâne apoi începem doară! Câți ghintre voi au ștuduit, or mere mai gheparke; câți au fost putori și n-au ștuduit, trebuie că rămân repekinți. Acuma doară numai să vă muștruluiesc că cum să fiți la aceea înălțime la carea caută a fi școlerul întrucât privește educațiunea prințipială, respeckive la o conduită exămplară față ghe azistenții cari vor fi ghe față. (*Către un școlar din fund:*) Închighe gura, boule, că-ți intră musca... (*Băieții râd.*) Silențium!²... Școlerul caută să fie curat îmbrăcat...

Școlarul Ionescu: Mie mi-a făcut mama haine nouă, dom'le.

Profesorul: Ei! mă-ta! că-z doară nu era să ți le fac eu! (*Râsete.*) Silențium, măgarilor! Educațiunea prințipială mai apoi ne obligă la respect cătră cei mari, și la înfățișare moghestă, carea iaște ca un ghecorum³ al juneții... (*Răspicat și sever:*) Că pe carele îl voi veghe că rânjăște, ori se zbenguiaște, apoi minken acelu măgar i-oi lunji eu urechile... măcar de-ar fi ficior ghe *Erzherzog*⁴!...

¹ Pestalozzi.

² Tăcere! (lat.).

³ Decorum – podoabă (lat.).

⁴ Erzherzog – arhiduce (germ.).

Școlarul Popescu: Dom'le, tata a zis că să-i spui de câte ori ne tragi de ureche, ca să vorbească la Cameră.

Profesorul (cu ton de mângâiere): Că-z astea nu le-am spus pentru kine. Pe kine doară ke cunosc ca un școlar emininke... Le-am spus numai pântru porcii eilanți!... No! acuma să probăluim căke o târă ghin makerie... Popăscule! (*O plesnitoare și-apoi alta și-ncă una pocnesc în zidul din spatele profesorului; acesta sare în sus speriat.*) Hoghi a fène èghemek!¹ Cine a fost porcul și măgarul...? (*Toată clasa râde.*) Cine?... Minken musai să aflăm cine nu a știut respectul? (*Fierbe de ciudă.*)

Mai mulți școlari: Popescu, dom'le!

Profesorul: Popăscu? Nu se poake... Popăscu doară-i un școlar emininke.

Școlarii: Popescu, dom'le!

Profesorul: Acela care mai face asta, lasă-l apoi doară... Popăscule... dacă cineva ke-ntreabă să-i spui numai căke operațiuni avem în aritmetikă, cum vei răspunge?

Popescu: Trei, dom'le.

Profesorul: Nu-s mai mulke?

Popescu: Cinci.

Profesorul: Nu-s mai puține?

Popescu: Două.

Profesorul: La ghereptul vorbind, sunt numai două în prințipiu, sporire și scăghere ghe unitake; numai doară, după diferențierea lor în praxă, ghevin că-s patru: aghițiunea, substrațiunea, multiplicățiunea și ghiviziunea. No! bine! meri la loc... Spune numa lui tată-tău să vină mâne să ne onoreză. (*Altă plesnitoare.*) ...*O fèkete kukio!*² Cine-i porcul și măgarul?

Toți: Popescu, dom'le!

Profesorul (necăjit): Silențium! Ionescule! dacă cineva ke întreabă că-s căke-s emisferele pământului, tu ce vei răspunge?

Ionescu: Două, dom'le!

Profesorul: Nu-s mai mulke?

Ionescu: Nu, dom'le!

Profesorul (iritat): Ba da, loază!

Ionescu: Care, dom'le?

¹ Ocară în limba maghiară.

² „Câine negru și slinos” (magh.).

Profesorul: Acele care sunt, boule! Emisferul austral, emisferul boreal, mai gheparte apoi emisferul oriental și emisferul ocșidăntal, măgarule! Meri la loc, vită! Vine mâni-ta mâne?

Ionescu: Nu, dom'le, că spală la mama lui Popescu.

Profesorul: No bine, că-z tot n-avea ce procopseală să vază. *(Un pumn de plesnitori; profesorul sare cât colo.) O fêne șo fêkete kukio! (Turbat:)* Care e iar măgarul și porcul care n-are reșpect?

Toți: Popescu, dom'le... *(Râd.)*

Profesorul (potolindu-se): No! Silențium! Luați aminke doară la muștruluiala care v-am făcut... Mâne este ziua când pukem zice, pedagoji și școleri, față cu onorata azistență care va fi ghe față: *finis coronat opus!*¹... *In educatione et virtuke...* *(Copiii fac zgomot... Popescu se caută să mai găsească o plesnitoare. Profesorul iese repede, înjurând teribil ungurește.)*

4. Examenul anual

Două mahalagioaice asistă la examenul copiilor lor. Profesorul, pedagogul nostru absolut, ascultă pe copiii mahalagioaicelor. E foarte aspru și fără chef. Mamele stau înțepate pe scaune, unde s-au așezat fără să fie poftite.

Profesorul (către elevul Popescu, care n-a răspuns la trei întrebări): No! prostule, dacă nu știi pe estea, care-s ghe tot simple și jenărale, apoi spune-ne rățiunea pântru carea românii au kins să urmeză o polikikă jermână pe timpul lui Mihaele Bravul?

Popescu: ...?

Profesorul: No! spune odată!

Popescu: ...!?

Profesorul (energic): Meri la loc, boule! *(Către mama lui Popescu, care este foarte mâhnită:)* Că-z prost l-ai făcut, cucoană! Apoi ăștuia doară numai paie să-i dai să mănce. *(Mama lui Popescu plânge.)* Că-z geaba te mai bocești acuma! nu-l mai dreji. Are să mai steie încă șapke ani repekinke... Ioanescule! *(Mama lui Ionescu tușește foarte mișcată.)* Cumu-i pământul, mă?

Ionescu: Mare, dom'le!

Profesorul: Pe dracu mare! L-a măsurat mâni-ta să vază mare-i. Pe lângă alke astre, bunăoară Saturnus, au Neptunus, au Iupităr,

¹ „Sfârșitul încununează opera” (dicton latin).

pământul nostru doară-i o scârbă! Nici cât să chiorăști un șoarece... Nu-i vorbă ghe mare, mă prostovane! E vorba cumu-i?

Ionescu: Se-nvârtește, dom'le.

Profesorul (răstindu-se puternic, mama lui Ionescu se sperie): No! apoi? dacă se învârke, cumu-i? în trei colțuri, animale?

Ionescu: Nu, dom'le!

Profesorul: No, dar?

Ionescu: Rotund.

Profesorul: Vezi așa, loază!

(Se face un zgomot la ușe. O doamnă din înalta societate, doamna Ftiriadi, intră împreună cu un mops gras, care vine să se gudure pe lângă pedagog.)

Profesorul (întâmpinându-o foarte emoționat): Onorată doamnă, eu încă mă recomand! *(Ia cățelul în brațe.)*

Doamna Ftiriadi (foarte volubil și pe un diapazon mult mai-nalt): Am venit pentru băiat... Să-ți spun drept că nu vream să-l aduc să dea examen la școala publică, nu vream să se amestece cu fel de fel de băieți rău crescuți... Dar a stăruit tată-său... zice că e ordin de la minister... Și de-aia l-am trimes la d-ta, care-i cunoști caracterul lui ambițios, de când îi ești meditator.

Profesorul: Binevoiască numai onorata doamnă să ieie loc. *(Cătră Ionescu, care așteaptă în picioare:)* Tu meri la locu-ți... De hatărul mâni-tii, pe kine nu ke las repekinke! No! meri!

(Ionescu merge la loc.)

Ioneasca (ridicându-se): Sărut mâna!

Profesorul (demn): No bine! poți mere. *(Ia scaunul Ioneaschii și-l pune lângă doamna nou sosită, și așază cățelul pe el; mopsul, mulțumit, îl linge pe nas. Mahalagioaicele ies foarte umilite.)* No, acuma tânărul Ftiriadi! Spune-ne, s-audă și ilustra matroană, onorata ta mamă: nu-i așa că pământul se-nvârke în jurul soarelui trei ani căke 365 ghe zile și mai apoi în al patrulea în 366 ghe zile?

Micul Ftiriadi: Da, dom'le.

Profesorul (face semne de aprobare doamnei Ftiriadi care, foarte satisfăcută, se scoală de la locul ei, drege cravata băiatului, îl sărută și se așază iar la loc:) No, nu-i așe că presiunea se ghemonstră suficientă prin cele două emisfere *(doamna Ftiriadi tușește tare)* ghe Maggheburg?

Micul Ftiriadi: Da, dom'le.

Profesorul (cătră clasa întreagă): No, boilor, vegheți numai exămplu ghe aplicățiune! *(Către micul Ftiriadi:)* No, încă una ș-apoi

basta! Spune-ne: nu-i așe că Ioane Corvin ghe Huniaghe, și Makias Corvin, și-apoi dup-aceia doară toți magnații maghiari fost-au români ghe-ai noștri?

Micul Ftiriadi: Da, dom'le.

Profesorul: Bine! Bravo!! Emininke!!!

Doamna Ftiriadi: Mersi, domnule profesor... Sunt foarte mulțumită... O să-i spui și lui Ftiriadi câtă osteneală-ți dai cu copiii...

Profesorul: Ilustră doamnă, că-z asta ni-i misiunea. Datoria ni-i să luminăm jenărațiunile june; că-z fără instrucțiune și educațiune, un popor doară e învins astăzi în lupta pentru existență, și cine-i învins, apoi acela dă-l dracului! Vorba lăkinească: *una salus vickis nullam șperare salukem!*¹

(1893)

¹ Corect: „Una salus victis nullam sperare salutem!” – „Singura șansă de salvare pentru cei învinși e de a nu conta pe această șansă.” (adagiu latin).
